

Solstikk og sterk sennep

-fem lystige galskaper av Anton Tsjekhov

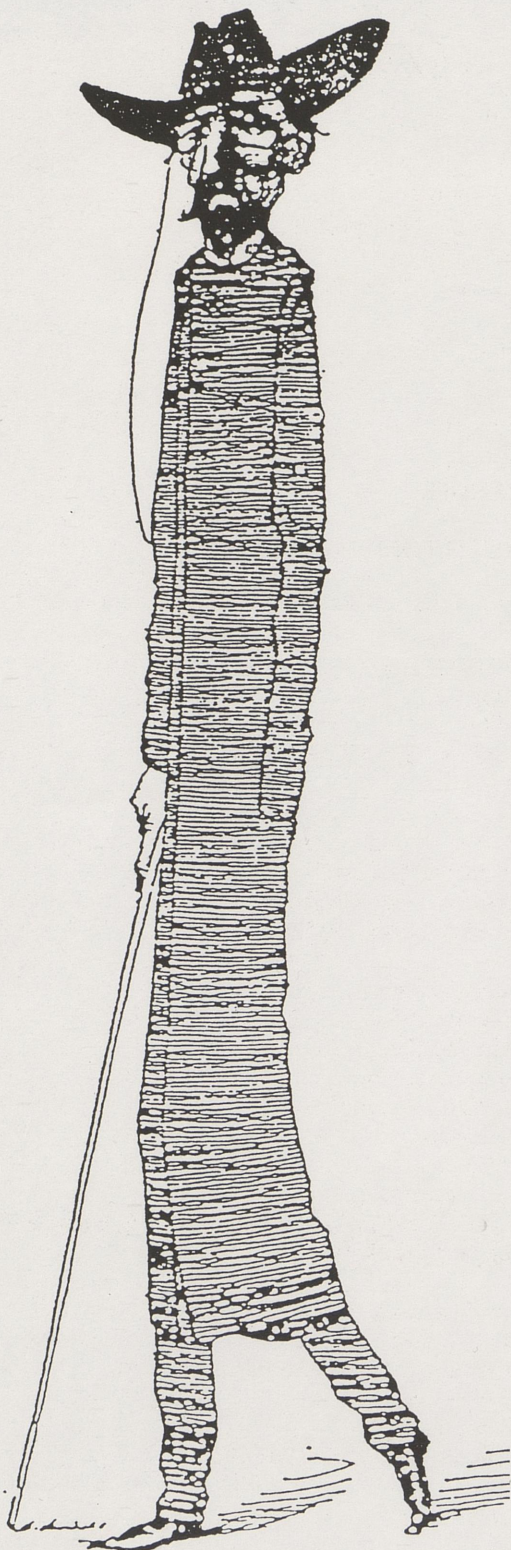

Regi: Arne Lindtner Næss Scenografi: Einar Dahl
Med: Sigrun Enge Noralo Teigen Svein Haagensen
Berit Kullander Erik Wesseltoft

Riksteatret

Velkommen til Riksteatret!

"Solstikk og sterk sennep - fem lystige galskaper" er en forestilling krydret av humor og burlleske innfall, og består av tre enaktere av den russiske forfatteren Anton Tsjekhov, og to dramatiseringer over hans noveller.

Disse sprudlende enakterne kan på hver sin måte vekke både til latter og ettertanke. For å skape den rette stemningen blir forestillingen krydret med russisk folkemusikk på gitar.

Anton Tsjekhov (1860-1904) er et forfatternavn som stadig kommer igjen på teatrenes repertoar: Elsket av skuespillerne og regissørene, likeså vel som av publikum. Det er derfor med en spesiell glede vi presenterer et Tsjekhovprogram denne høsten. Her vil vi få oppleve humoristen Tsjekhov: Forfatterens skarpsynthet, hans varme, vanviddet og medfølelsen; - og Tsjekhovs sceneskikkelser er både morsomme og levende!

God fornøyelse!

Terje Hartviksen
Riksteatersjef

RIKSTEATRET PRESENTERER:

Solstikk og sterk sennep

- fem lystige galskaper

av Anton Tsjekhov

Regi: ARNE LINDTNER NÆSS

Scenografi og kostymer: EINAR DAHL

Masker: LINE HVALBYE, KRISTINE SUNDE

Musikk: Variasjoner av russisk folkemusikk, arrangert av ERIK WESSELTOFT

Musikalsk konsulent: PER CHR. REVHOLT

Medvirkende:

SIGRUN ENGE
SVEIN HAAGENSEN
NORALV TEIGEN
BERIT KULLANDER

Musiker: ERIK WESSELTOFT

"De fem lystige galskapene" er:

*GENERALINSPEKTØREN
*STERK KOST
*BJØRNEN
*TOBAKKENS SKADELIGE VIRKNINGER
*FRIERIET

Novellene "Generalinspektøren" og "Sterk kost" er dramatisert av Michael Frayn.

"Sterk sennep" er oversatt av Ola Bø.

De øvrige enakterne er oversatt av Kjell Helgheim.

Forestillingen er bearbeidet av Arne Lindtner Næss.

Inspisient/ turnéleder: Jan Huse
Scenemester: Terje Grønvold
Lysmester: Thomas Gjestland
Garderobeansvarlig: Hanne Beate Thomsen
Mask: Line Hvalbye og Kristine Sunde
Rekvisitter: Morten Jacobsen
Suffli: Berit Kullander

Kostymer og dekorasjoner er laget på Riksteatrets verksteder under ledelse av Solveig Engh, Jens Melsom, Harald Knudsen og Jan Erik Mortensen.

Fotografering, video- eller lydopptak er ikke tillatt under forestillingen.

Vi ber publikum stenge av alarmer på digitalur.

Mobiltelefoner MÅ være avslått under forestillingen.

Spilletid ca. 2 timer med en pause.

Turnépremière: Steinkjer den 12. september 1995

Om forestillingen:

Solstikk og sterk sennep består av de tre enakterne "Bjørnen", "Tobakkens skadelige virkninger" og "Frieriet", og de to novellene "Generalinspektøren" og "Sterk kost", dramatisert av Michael Frayn.

Tilsammen gir de et talende bilde av Tsjekhov som en både skarp og kjærlig iakttagere av russisk folkeliv og iboende dårskap, og som en komedieforfatter med sans for både farse og absurditeter.

Anton Tsjekhov skriver om våre små, små latterlige liv med varme sympati og innlevelse. Hans historier handler ofte om mennesker utenfor storbyene; mennesker som er preget av landsbygdas livsmønster og sosiale forvandlinger.

Tsjekhovs humor og absurditet er tidløs; han er verdenskløkt og overbærende. Han tar ikke stilling, og hans figurer er både tragiske og komiske. I sin forvirring og mangel på tydelige mål er de akkurat som nåtidens mennesker.

"SOLSTIKK OG STERK SENNEP"

hadde premiere i Riksteatrets idylliske atriumhaver i Oslo den 17. juni og ble meget godt mottatt av presse og publikum: NRK, P2:

"Gjennomslårerende!"

Nationen: "Frodig Folkekomedie".

Dagbladet: "Fornøyet. Solfaktor fem".

Aftenposten: "Vittig. Rørende"

I "GENERALINSPEKTØREN"

møter vi en generalinspektør som tror han kommer på "et meget hemmelig" oppdrag til landsbyen, for å fange opp folkets mening om ham.... og får høre litt av hvert om seg selv og sine egenskaper av en frittalende kusk...

"STERK KOST"

er også en burlesk øyeblikksituasjon: Over et måltid krydret med sterk sennep opplever vi den russiske bondens sjåvinistiske utlegning om russisk senneps fortrefelighet, - en diskusjon mellom en russisk godseier og den tidlige franske huslæreren for barna hans - hva er best? Fransk eller russisk?....

I "BJØRNEN"

får den meget sørgende enke Popova som har lovet sin avdøde ektemann evig troskap, besøk av en bakfull, kolerisk og aggressiv kreditor, "bjørnen" Smirnov, som påstår at hennes avdøde mann skyldte ham penger. Også her kommer sinnene i kok, og en opphetet krangel om kjærlighet, kjønn og kamp ender med at de to skal gjøre opp sitt mellomvære ved hjelp av avdødes duellpistoler....

I "TOBAKKENS SKADELIGE VIRKNINGER"

får vi et "foredrag" som holdes av en stakkars undertrykket ektemann, som på en småpussig måte kommer "ut på viddene" med digresjoner og betenkninger og avsløringer fra familielivet, sine tanker og sine drømmer...og snakker om alt annet enn tobakk!

"FRIERIET"

forteller om den lett hypokondriske unge mannen som kommer for å fri til godseierens giftesyke datter. Alt ligger til rette for at de to skal falle i hverandres armer uten mer om og men, men så begynner de i stedet å krangle om hvem som egentlig eier et jorde...

«Frieriet». Sigrun Enge, Noralv Teigen og Svein Haagensen.

Aktørene:

SIGRUN ENGE er utdannet ved Statens Teaterskole, har hatt oppgaver ved Riksteatret siden 1972 og vært fast ved teatret siden 1977. Hun har i tillegg gjestet i store og bærende roller ved Rogaland Teater og Nordland Teater. Sigrun Enge har hatt store roller innen de

fleste genre, bl.a. som Fru Carrar i "Fru Carrars gevær", Fru Frank i "Anne Franks dagbok" og Rottejomfruen i "Lille Eyolf". Hun har spilt i farsen "Loppen i øret" av Feydeau og i komediene "Hjelp vi får gjester" og "Sanne venner" av Alan Ayckbourn. dessuten har Riksteatrets publikum også møtt henne i publikumssuksessen "Kunne presteenka, så kan vel du".

SVEIN HAAGENSEN begynte ved Riksteatret etter Statens Teaterskole i 1974, hvor han har hatt et utall ulike roller, bl.a. som Passepartout i "Jorden rundt på 80 dager", tittelrollen i "Jean de France", løven i "Trollmannen frå Oz", og i farsen "Panikk i kulissene", "Alle mine sønner",

musikalen "Gjest Baardsens siste flukt". I Riksteatrets ene OL-satsning «Trost i taklampa» spilte han «Roy», og ellers har han i to sesonger gledet unger over hele landet som bl.a. trollet «Bjarne» i «Nesegrevet». Våren 1995 hadde han hovedrollen i John M. Synges drama "Mirakelet". Hver sommer har han spilt Røde Ruben i "Kaptein Sabeltann", og har ansvaret for regien av dette suksess-stykket.

NORALV TEIGEN har i år 40 års-jubiläum som skuespiller. Han har tilhørt Riksteatrets faste stab lengst av alle, trass i flere års ansettelse ved Nationalteatret og senere fire år som teatersjef ved Sogn og Fjordane Teater. Han har hatt et langt og svært mangesidig

teaterliv som skuespiller, instruktør og teaterorganisasør, skribent og dramatiker. Dessuten har han opp gjennom årene hatt utallige institusjonsprogrammer over hele landet. Noralv Teigen debuterte på Folketeatret mens han ennå var elev ved teaterskolen, og har spilt i de fleste genre, fra musikkteater til samfunnsdrama, fra klassisk gresk teater til farse og lystspill. Av roller kan nevnes "Peer Gynt", Rektor Kroll i "Rosmersholm", Holmengrå i "Segelfoss By", Kansas Will i "Oklahoma" og Mattis i "Ronja Røverdatter". Han spilte høsten 1994 generalen i Tolstojs "Historien om en hest", og våren 1995 hadde han stor suksess med forestillingen "Lat riket ditt koma", som han selv skrev, fritt etter Tolstoj, - et samarbeidsprosjekt med Hordaland Teater i Fana kirke.

BERIT KULLANDER

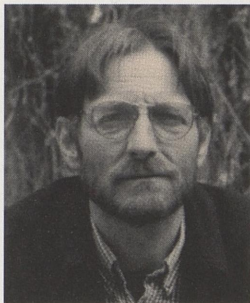
har vært skuespiller og danser ved flere teatre i Norge og i utlandet. Hun var ansatt i 5 år på Svenska Riksteatern, og var med i bl.a. "West Side Story" og "The King and I" på Det

Norske Teatret. Hun har vært fast ansatt ved Riksteatret i flere år, og vi kjenner henne bl.a. fra "Piaf", "Peer Gynt", "Panikk i kulissene", "Skjærgårdsflirt", "Ai, ai, for ein artig krig", "Trost i taklampa", og dessuten fra flere barnekomedier og sprudlende kabareter og hyggeprogrammer for institusjoner; sist vår i kabareten "Jubelbrus med Champagnesus".

INSTRUKTØREN: ARNE LINDTNER NÆSS

ble ansatt som skuespiller ved Det Norske Teater etter Statens Teaterskole. Før han kom til Riksteatret var han ansatt ved Den Nationale Scene i

Bergen. Han har spilt store roller i flere stykker ved Riksteatret, både i lystspill, farser og seriøse drama. Han har også hatt mange oppgaver som skuespiller innen norsk film og TV.

Arne Lindtner Næss har vært tekstforfatter for flere revyer og cabareter, både egne og for Riksteatret, og var bl.a. hovedtekstforfatter for "Festrevy for Norge" på ABC-teatret, og har dramatisert musikalen "Jungelboken" for teatret på Aker Brygge i Oslo.

Som instruktør har han også satt i scene en rekke kabareter og mindre stykker. Kveldens forestilling er hans største regioppgave for Riksteatret.

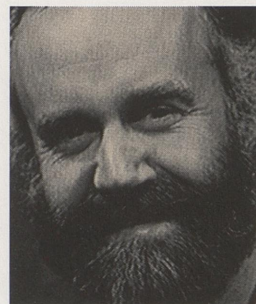
MUSIKEREN:

ERIK WESSELTOFT er komponist og musiker, og har komponert både teatermusikk i forskjellige genre og jazz. Han har utdanning fra Musikkonservatoriet med eksamen i klassisk gitar.

Wesseltoft har hatt ansvaret for de musikalske arrangementer for flere oppsetninger ved Riksteatret, og også komponert musikk til flere forestillinger ved teatret. Erik Wesseltoft har vært fast ansatt ved Riksteatret siden 1978. Den første forestillingen han hadde musikalsk ansvar for ved Riksteatret var "Trost i taklampa". Den første forestillingen han hadde musikalsk ansvar for ved Riksteatret var "Trost i taklampa", og han har vært kapellmester i flere musikaler og andre forestillinger ved Riksteatret, bl.a. i "Historien om en hest", høsten 1994 og for kabareten "Jubelbrus med champagnesus". I kveldens forestilling spiller han variasjoner over russiske folkemelodier på akustisk gitar.

SCENOGRAFEN: EINAR DAHL

har vært Riksteatrets faste scenograf i en årrekke. Dahl er utdannet i Kraków i Polen, og hadde flere scenografioppgaver på Det Norske Teatret før han ble fast ansatt ved Riksteatret i 1976.

Han har også vært ansvarlig for scenografi og kostymedesign ved mange andre teatre og ved utendørspill rundt om i landet. Han har laget scenografi og kostymedesign til over 80 oppsetninger ved Riksteatret. I de siste årene har han vært ansvarlig for det visuelle i "Ronja Røverdatter", "Kunne presteenka, så kan vel du", "Ola fra Sandefjord", "Trost i taklampa" og "Da Tiden kom til verden". Einar Dahl har også vært regissør for ulike oppsetninger, bl.a. for "Mirandolinas Vertshus" for Riksteatret/-Oslo Døveteater, og samarbeidsprosjektet "Kondoren" for Levende Dukker/Riksteatret, og sist vinter satte han opp Sidsel Mørcks cabaret "Dager kan vokse".

Anton Pavlovitsj Tsjekhov

Lege og forfatter

Anton Tsjekhov ble født i den lille russiske byen Taganrog ved Svartehavet i januar 1860. Faren var handelsmann. Handelsboden hans kunne vel nærmest sammenlignes med en gammeldags landhandel som tilbød alle slags varer.

Bestefaren hadde vært livegen, og faren hadde vokst opp under forhold der det alltid var noen som var svakere. Dette systemet forplantet seg gjennom hele samfunnspyramiden fra tsaren og nedover.. Som tsaren var "lille far" for - og hersker over - hele Russland, var hver familiefar ubetinget hersker i sin familie. Far Tsjekhov gjennomførte et slikt styre, han var familiens ubestridte hersker.

Mye av det Anton Tsjekhov har skrevet om sin barndom, tyder på at han ikke kan ha vært spesielt lykkelig. Ved siden av å utøve en gammeldags makt i sin familie, var faren også fanatisk religiøs. Han skal imidlertid ha hatt et latent kunstnerisk talent noe han gav utløp for gjennom folinspill og kirkelige seremonier.

Tsjekhov har sagt at han arvet et talent etter faren og en sjel etter moren. Om kjærligheten så langt fra var det dominerende trekk i hans forhold til faren, elsket han moren. Til tross for de mange dystre sider ved oppveksten var det også et sterkt samhold innen familien, som etterhvert bestod av seks barn - fem brødre og en søster.

I 1876 gikk faren konkurs, og familien, bortsett fra Anton, satte kursen for Moskva. Anton ble igjen for å fullføre sin skolegang. I tre år bodde han alene og hadde ansvaret for seg selv. Han følte også en stigende grad av ansvar for resten av familien, som på den tiden fristet en nokså hard tilværelse i Moskva.

I 1879 tok han eksamen ved latinskolen på hjemstedet. Derfra var han så heldig å få et studiestipend på 25 rubler måneden. Han sluttet seg til resten av familien i Moskva og begynte å studere medisin.

I perioden fram til 1884, da Tsjekhov tok sin medisinske embetseksamen, var det politisk uro i Russland. Tsar Alexander 2. ble myrdet.

Tsjekhov tok liten eller ingen del i det politiske liv. Han syntes å bekymre seg mer for familien

og brødrene. Den eldste ble journalist, den nest eldste illustratør. De var begge svake for flasken, og levde i liten grad i samsvar med den standard den yngre Anton kunne ønske seg. Han ble det ordnede element i familien, "pappa Antosja".

Til tross for beretninger om en tidligere interesse for teater, og til tross for at han hos oss vel er mest kjent som dramatiker, var det som novelleforfatter han begynte, og det er denne virksomheten som i første gang skaffet ham anerkjennelse.

Anton Tsjekhovs første novelle stod trykt i et tidsskrift allerede i 1880. Selv tok han ikke denne virksomheten helt alvorlig. Han var nok klar over at han hadde et eller annet talent, men bare i liten grad klar over kvaliteten og mulighetene dette talentet har. Han skrev i vei for 5 kopek linjen uten å ofre tid på å pleie forfatterskapet, på å utvikle det.

Det skjedde først da han møtte seriøs anerkjennelse fra mennesker hvis dømmekraft han satte høyt. I første omgang omtalte han sitt forfatterskap som en hobby, en elskerinne å søke tilflukt hos av og til.

Det var legegjerningen som stod i første rekke. Hans første helaftens skuespill "Ivanov" kom i 1887, men ble dårlig mottatt. Han omarbeidet det en rekke ganger, og det fikk til sist suksess på Aleksandrinskij-teateret i St. Petersburg. Allerede på denne tid hadde Tsjekhov bestemte meninger om hvordan den dramatiske kunst burde være. Han skal ha sagt til venner at teatret burde vise livet og menneskene slik de er og ikke slik de ville se ut om man plasserte dem på stylder. Først elleve år senere skulle han møte et teater som maktet å gi oppsetninger av hans dramaer i pakt av det han mente. Teatret var Moskva Kunstnerteater, året var 1898, lederne for dette teatret var Nemirovich-Danchenko og Konstantin Stanislavskij. Alle navn av betydning for alt senere teater.

Tsjekhov fortsatte imidlertid som lege og novelleforfatter. Samme år som han hadde suksess med "Ivanov", døde broren Nikolaj av lungeturberkulose. Selv merket Tsjekhov de

«Bjørnen». Sigrun Enge og Svein Haagenes.

første tegn på den samme sykdommen. Tsjekhovs sosiale samvittighet ga seg fremdeles ikke uttrykk gjennom politisk aktivitet. Det var gjennom hans forfatterskap og hans virke som lege at det ga seg utslag.

Selv om hans noveller så langt fra kan karakteriseres som politiske, ligger hele tidens politiske, sosiale og menneskelige uro der som utgangspunkt.

I 1829 kjøpte han en eiendom på et lite sted utenfor Moskva. Her oppførte han skoler, ga medisinsk behandling til egnens mennesker, i det hele tatt søkte han å høyne den sosiale standard. To år tidligere hadde han foretatt en reise til fangeøya Sakhalin i Sibir, og skrev indignert om fangebehandlingen der. Han foretok flere utenlandsreiser, men inspirasjonen og bakgrunnen for forfatterskapet var i Russland og hos menneskene der.

I 1896 kom det første av de fire skuespill som dannet grunnlaget for hans verdensberømmelse, "Måken". Det falt gjennom ved oppførelsen i Petersburg, og gjorde at Tsjekhov tvilte på sine evner som dramatiker. Sannheten var vel at teatret ikke maktet å ytre denne nye form for dramatisk rettferdighet. Så kom "Måken" opp på det nye Moskva kunstnereteater 17.

desember 1889 og ble en enorm suksess både for forfatteren og teatret. Det nye teatret valgte en måke (*) som emblem.

I 1899 var det ny Tsjekhov-premiere, denne gang på "Onkel Vanja", en omarbeidelse av et tidligere stykke. Også denne gang ble det seier for forfatter og teater, om enn ikke like stor som første gang.

Tsjekhov hadde hele sitt liv vært et menneske som var rede til å hjelpe. Han hadde møtt verden med sjarm. Han hadde hatt sine forhold til kvinner, men hadde midt i sin stigende berømmelse og rikdom vært et ensomt menneske.

Sykdommen plaget ham stadig mer, og i takt med sin egen lidelse ble han mer var overfor andres lidelser. Tsjekhov er blitt karakterisert slik: "Han kunne være god og generøs uten å elske, øm og oppmerksom uten å binde seg, hjelpsom uten å vente takk." Uten å ville trekke det for langt fører det tankene hen på hans oppvekst i et hjem som på mange måter var kjærlighetsløst, men med en innbyrdes lojalitet. Han var mennesket som tok del med sin intellekt, med sine kunnskaper, men sjelden eller aldri med sitt innerste jeg.

I 1901 var han på mange måter en dødsmerket mann. Han hadde kjøpt et hus på

Jalta for klimaets skyld. I det året giftet han seg med den fremragende skuespilleren fra Moskva Kunstnereteater, Olga Knipper. Hun ble boende i Moskva på grunn av karrieren, og besøkte Tsjekhov når hun hadde tid. Han ble boende stadig mer ensom på Jalta.

Etterlatt korrespondanse tyder på at han så nær sin død også fikk oppleve kjærlighet, og hans innerste også fikk ta del fullt og helt. Moskva Kunstnereteater var samtidig blitt helt avhengig av å kunne spille et Tsjekhov-stykke pr. sesong. De gikk hardt på dikteren og fikk ham til å skrive, og 31. januar 1901 hadde "Tre søstre" urpremiere. Tsjekhov var nå en meget syk mann. Lungeturberkulose angrep etterhvert andre organer. Under store vanskeligheter fullførte han sitt drama, "Kirsebærhaven", som hadde premiere på Kunstnereteatret 17. januar 1904. Da hadde han gjort sitt. Han var meget syk, og reiste fra Moskva til Jalta, senere med Olga til det tyske kurstedet Badenweiler, der han døde 15. juli 1904

(*) RIKSTEATRETS MÅKE

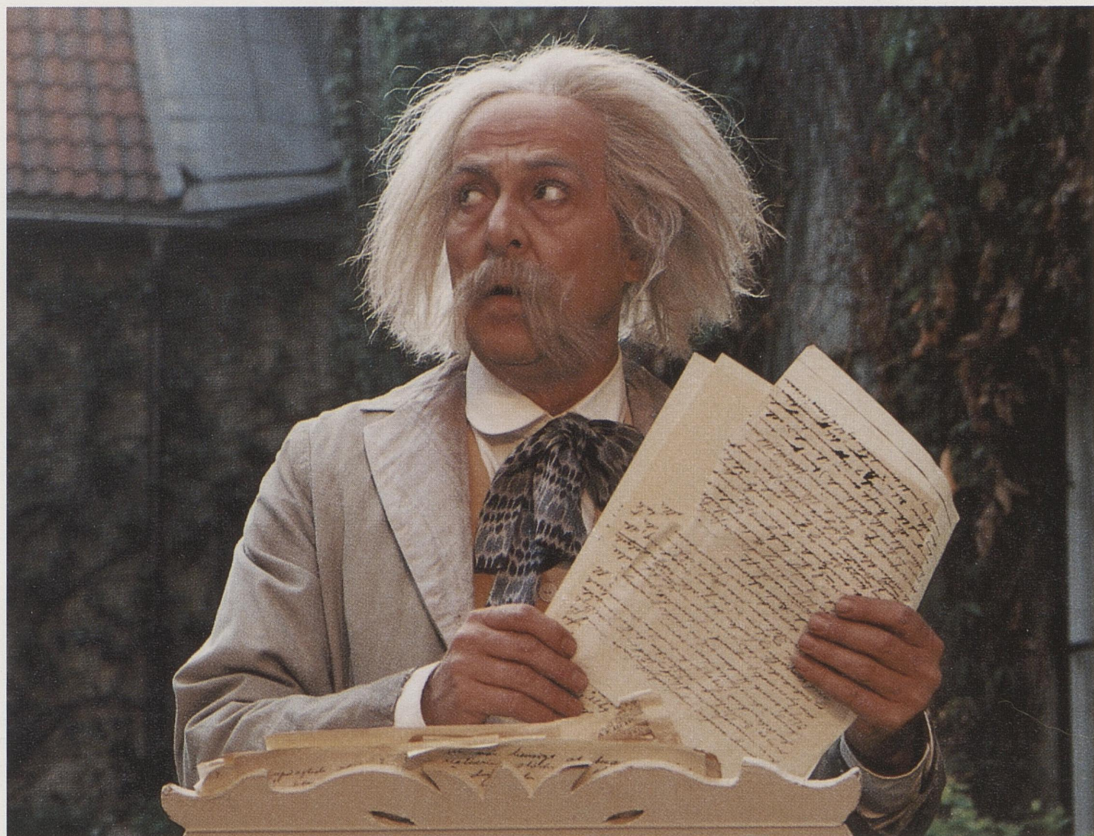
Måken var emblemet for Kunstnereteatret i Moskva. Stanislavskij - og Tsjekhovs stykker - representerte en ny form for teater, en helt ny spillestil innen teatret.

Studioteatret, som ble stiftet i 1945, overtok Måke-emblemet. Grunnlaget til Studioteatret ble lagt under annen verdenskrig i den såkalte Stanislavskij-gruppa. Der samlet en rekke unge teaterinteresserte mennesker i Oslo seg til illegale opplesningsaftener og studier av den russiske teatermannen Konstantin Stanislavskijs teorier om og veiledninger i hvordan skuespillere bør arbeide med seg selv. Da freden kom, ble Stanislavskij-gruppa etter hvert til Studioteatret. I 1950 måtte teatret stenge, men hadde da feiret flere kunstneriske triumfer. Da Riksteatret ble stiftet, "arvet" teatret denne måken, og Riksteatrets første måke-emblem ble tegnet av Yukon Hjelset.

Måken flyr fremdeles land og strand rundt, om enn i en noe stilisert form. Det er en moderne og hardfør måke som flyr optimistisk ut over bølgene - på vei med kulturen fra de innerste dalstrøk til de ytterste skjær - over hele landet!

«Sterk sennep». Svein Haagensen og Noralv Teigen.

«Tobakkens skadelige virkninger». Svein Haagensen.

HER KAN DU SE HVOR RIKST

Depotbiblioteket

Solstikk og ster

97sd 31 956

Tir	12.09	STEINKJER
Ons	13.09	SNÅSA
Tor	14.09	HØYLANDET
Fre	15.09	LEVANGER
Lør	16.09	STJØRDAL
Søn	17.09	FRIDAG
Man	18.09	VANVIKAN
Tir	19.09	MELHUS
Ons	20.09	TYNSET
Tor	21.09	DOMBÅS
Fre	22.09	OTTA
Lør	23.09	FRIDAG
Søn	24.09	SKREIA
Man	25.09	HOV I LAND
Tir	26.09	HAMAR
Ons	27.09	KONGSVINGER
Tor	28.09	FLISA
Fre	29.09	MOELV
Lør	30.09	FRIDAG
Søn	01.10	REISEDAG
Man	02.10	FLEKKEFJORD
Tir	03.10	ARENDAL
Ons	04.10	TVEDESTRAND
Tor	05.10	VINJE
Fre	06.10	BØ I TELEMARK
Lør	07.10	NOTODDEN
Ons	11.10	HALDEN
Tors	12.10	HOLMESTRAND
Fre	13.10	FREDRIKSTAD

Med forbehold om endringer.